فاشیسمی نو لە ئەوروپادا.. ئەکرەم سەعید

هەڵبژاردنی پەرلەمانی ئەوروپا لەم ڕۆژاندا: لە ٦-٩ی حوزەیرانی ٢٠٢٤ بەڕێوە دەچێت، کە ئەنجامەکەی وا چاوەڕوان دەکرێ ئەحزابی ڕاستەڕەوی توندڕەو زەربەی دەنگەکان بەدەست دەهێنن. لە ڕاستیدا پێش ئەم هەڵبژاردنەش، چەند ساڵێکە ئەحزابی ڕاستەڕەوی توندڕەو جەماوەریان لە زیادبووندایە.

مارکس و ئەنگلس لە مانیفەستی کەمەنیسمدا نوسیبوویان:(با چینە دەست ڕەشتوەکان لە ترسی شەڕشی کەمەنیزمی سەرتاپایان بەتە لەرزین)، بەڵام لە جیهانی ئەمەڕی سەردەمی سەرمایەداری دەندەدا، وێنەکە تەواو پێچەوانە بەتەوە، چونکە لە ترسی شەتەکەی و دەندەیی چینی برجوازی و دارو دەستەکەی، لە سوپاکەی و ئەو گشت بزووتنەوەو ڕەکخراوە مرۆڤ کوژانەی لە نموونەی داعش و ڕاسیزمی نوێ،، هتد، زەربەی مرۆڤایەتی سەرتاپایان هاتەتە لەرزین و لە ترس و تەقاندا دەژین. ئەستاکە ئەو تارماییەی بەسەر سەری ئەوروپادا دەسووڕێتەوە، تارمایی کەمەنیستی نییە، بەڵکە تارمایی فاشیسمی نوێیە. ئەمەڵکە زیاتر لە سەدەیەک، دوای سەرهەڵدانی قەیرانی گەورەی ساڵانی ١٩١٤-١٩٤٥، کە ئەنجامەکەی: فاشیسم لە ئیتالیا، ناسیسم لە ئەڵمانیا، دەوڵەتی ئیستبدادی لە روسیا و جەنگی یەکەم و دووەمی جیهانی بوو؛ ئەمە شاهیدی گەڕانەوەی لە ناکاوی شەڕ و فاشیزمین لە بەشەکی زەری جیهاندا.

بەڵای مارکسیسمەکان فاشیزم لە بنەڕەتدا پەیوەستی بە سەرمایەداریەوە هەیە. بە نموونە "ڕەنتەن" دەڵێ:(فاشیزم تایبەتمەندییەکی دووبارەبووەوەی سەرمایەداریی مەدەرنە)، و "نیوکلیوس" نووسیبووی:(فاشیزم پێش هەموو شتەک ئایدەلۆژیایەکە کە پیشەسازی مەدەرن دروستی کردووە). هەروەها "ڕەبن" لەسەر نازییەکانی ئەڵمان ڕای وایە کە:(فاشیسم بە پشتیوانی دارایی سەرمایەداری مەنپەلی مەدەرن چەکدار کرا، و دیکتاتەرییەکەی خەی لە ڕەگەی نوێترین تەکنیکی پەوپاگەندە بە کەکردنەوەی جەماوەر، وە بە سەرکوت سەپاندی بەسەر کەمەڵگەدا، و شەڕکانی بە تەکەڵەیەکی ترسناک لە وردبینی سەربازی و بوەری سیاسی بەڕێوە دەبرد. فاشیزمی ئەڵمانی بە گەیشتن بە دەسەڵات هەماکانی هەزە ئارییە کەنەکانی زیندووکردەوە ،، ئەستەڕەی بتپەرستی "خوێن و خاک"ی بەاودەکردەوە. لە سەرتاوە تا کەتایی دژە شەڕشی سەرمایەی دارایی ئەڵمانی، خەی

بە جلوبەرگی سەردەمی تاریکەوە ڕازاندەوە.) – ١/ فاشیزم لە ئەڵمانیا – ڕۆبن بلیک/١٩٧٥- بڕشی یەکەم.
دیاردەی بە جەماوەربوونی (ڕاستڕەوی تووندڕەو یان ڕاسیسم و فاشیسمی نوێ) چەند پرسیارێک دەخاتە بەردەممان:

- جیاوازی بنکەی جەماوەری و ئەستێرەکانی فاشیسمی پێشوو لەتەک فاشیسمی نوێ لە چیدایە؟!.
- ئایا جارێکی دی نازیسم و فاشیسم دەتوانن ڕۆڵی گەورە بگێڕن، و لە تەواوی وڵاتانی سەرمایەداری ڕۆژئاوادا بنە سەر حوکم؟ کە دیارە ئەمش بە کەمکی باڵکی بەرژوازیکان مەیسەر دەبێ، کە لەسەر حیسابی لیبراڵ و چەپی بەرژوازیکان، ڕاستڕەوی تووندڕەو دەنگ دەهێنێ و بەرزدەبێتەوە بە لوتکەی دەسەڵات: واتە هەمان سیناریۆی ساتەوەختی قۆیرانی پێش جەنگی جیهانی دووەم، گەرچی کەمە ئەمڕۆکە دیکەری شانۆی سیاسی جیهان گۆڕاوە.
- ئایا دەسەڵاتی فاشیسمی نوێ کارساتی کۆکوژی هاوشێوەی هۆلاکۆست، بەناو ئەمجارە بە "کۆکوژی چەپ و موسڵمانکان و کۆمایەتییەکان" دووبارە دەکاتەوە؟!.

بنکەی جەماوەری فاشیسمی نوێ

لێرەدا بەکورتی باسی سێ لە مارکسییەکان دەکەین کە شرۆڤەیان بە بنکەی جەماوەری فاشیسم کردووە:

١/ "ئەنتەنیە گرامشی" لە ساڵی ١٩٢١، پێنج ساڵ پێش دەستگیرکردنی لەسەر دەستی هێزەکانی مسۆلینی، دەنووسێت:(چینی "وردە بەرژوازی" کە لە هەموو وڵاتانی سەرمایەداریدا هەن، ئەم چینە بنکەی جەماوەری فاشیزمە). واتە بەڵای گرامشی بنکەی پشتیوانی فاشیستەکان لەو کاتانەدا چینی وردە بەرژوازی بوو، نەک چینی کرێکاران.

٢/ "کلارا زێتکین" لە وتارێکدا ساڵی ١٩٢٣، کە بە کەمینترن پێشکەشی کرد، ڕای وایە کە (هەڵگرانی فاشیزم کاستێکی بچووک نین، بەڵکو کەمایەتی فراوانن). واتە بەڵای زێتکین بنکەی جەماوەری فاشیزم تەنها چینی وردە بەرژوازی نییە، بەڵکە تەنانەت چینی کرێکارانیشە. وە دەیگووت:(تەنها کاتێک تێبگەین کە فاشیزم کاریگەرییەکی وروژێنەر و زاڵی بەسەر جەماوەری بەرفراوانی دانیشتووانداهەیە، ئۆکات دەتوانین بەرنگاریی ببینەوە.) – کلارا زێتکین (خەبات دژی فاشیزم)- ئەم ڕاپۆرتەی خوارەوە لە ٢٠ی حوزەیرانی ١٩٢٣ دراوە بە

پلینمی سیمی دستی بووبری ئینترناسینالی کمنیست./ ٢.
٣/ ترتسکی پشتیوانی جماوری بە فاشیزم لە (وردە بەرژوازی و چینی ناوەاستی نوە؛ پیشوان و دوکاندارە بچووکەکانی شارەکان، بەرپرسە بچووکەکان، کارمەندان، کارمەندانی تەکنیکی، ەشنبیران، جووتیارە هەژارەکان) پەک دەت. وەک "دانیال گەرین" کە سەسیالیستەکی شەشگەی فەرەنسییە، و لەژەر کاریگەریی ترەتسکیدا بووە، دەە "وردە بورژوازی "ناخوازن بەرژوازی گەورە وەک چینەک لەناوببەن"، بەکو " ئەوان حەزدەکەن خەیان ببنە بەرژوازی گەورە". بەام وردە بورژوازی بە توانا بوو لە پەیەوکردنی سیاسەتی سەربەخە، هەرچەندە فاشیزم "لەسەر پشتی وردە بورژوازی سەرکەوت بە دەسەات".
بەای من هاوەیان (گرامشی، زەتکین، ترەتسکی) بە ئەو کاتەی خەیان، خاەی دروستیان نووسیووە، بەام بە سەردەمی سەرمایەداری ئەمە زەرتر ەشن بەتەوە کە جگە لە چینی وردە بەرژوای، لەمەکەدا چینی کرەکاران بنکەکی جماوەری فاشیسمی نوەن. ئەمەش لەلاەک ئاکامی گەشەی ئابووری سەرمایەدارییە لە نەو کەمەگەی زەرەک لە وەاتانی سەرمایەداری ەژئاوادا، کە لەچاو ساەانی١٩٠٠- ١٩٤٠ ەژەی (جوتیاران و خاوەن پیشەییەکان) کەم بەتەوە.

چینەکان و ەاسیسم لە سوید

پەتەر لارشەن بەوای وایە:{کرەکاران لەوە ترسیان هەیە کە پەناهەندەکان هەەشە دروست کەن لەسەر جەگاوشوەنی کەمەایەتیان؛ واتە جەگایان بگرنەوە لە کارداو بەکاریان کەن. بەام چینی مامناوەند کە جەگاوشوەنی کەمەایەتی بەندیان هەیە، هیچ ترسەکیان نییە لەم هەەشەیە.}.
لە ەاستیدا ئەمە ناوەەکی نامەی دکتەراکەی "میکایل سڤەنسەن"ە، کە لەژەر ناونیشانی (چەن چینایەتی جیاوازی دروست دەکات) نووسیبووی. لارشەنیش لە ئەنجامی لەکەلینەوەک لەتەک چەندەها کرەکاران و چینی مامناوەند گەیشتەتە ئەم ئەنجامگیریە. هەبەتە ئەوەی چەند ساەک کاری کردبە، یان ژیابە لە سوید یان هەر ووەاتەکی دی ئەوروپا، ئەنجامگیریەکەی لارشەنی بەلاوە دروستە.
هەەشە لەسەر جەگای کەمەایەتی مەرج نییە بە تەنها هاتنەخوارەوەی ئاستی کرە بگرەتەوە، چونکە لە هەندە

ووڵاتانی سەرمایەداری ڕۆژئاوادا بۆی کرێ بە کارەکان بە یاسا و کۆنتراکتی سەندیکا دیاریکراوە، بۆیە جیاوازی هەنگی پێستی مرۆڤەکان و کەلتور ڕۆڵی نییە لێرەدا.
هەروەها بۆ ای "لارشن" چینی مامناوەند(دادوەرکان، دکتۆرکان، پارێزەرەکان، ئەفسەری سوپاو دەزگا ئەمنیەکان، هونەرمەندەکان، شارەزایانی بواری تەکنەلۆجی) ترسیان لێوە نییە بەهۆی پەناهەندەکانەوە کارەکانیان لە دەستبدەن، و جێکاو شوێنی کۆمەڵایەتیان بتەخوارەوە.

بۆ ای من ئەم تێڕانسی چینی مامناوەندە کە هێشتا پەناهەندەکان هەڕەشە نین لەسەر جێگاوشوێنی کۆمەڵایەتیان بەهۆی بڕندی مەقامی کارەکانیان، لەتەک هاتنەناوەوەی نەوەی نوێی پەناهەندەکان کە لەو ووڵاتانە لە دایک بوون و گەورە بوون بە نێو باڵازی کار، و بە هۆی گەشەی تەکنەلۆجیاوە، ئەم بە خەمی و تێڕانسەی چینی مامناوەند هەروا وەک خۆی نامێنێ.
ئەما کرێکارانی جۆری پیشەی ئاسایی ئەو ترسەیان هەر ئێستا هەیە. لێرەوە ئەم دەڵاوکێیە ئابووریە، مەیلی بەشی خوارەوەی چینی کرێکارانی ووڵاتانی دایک زیاتر بەرەو ڕاسیسم پاڵ پێوە دەنێ. بۆ نموونە: لە هەڵبژاردنی سەرکایەتی ساڵی (٢٠١٩)، ڕۆژی٦٠% دەنگەکان کە ترەمپ بەدەستی هێناوە، لە نێو چینی کرێکاری ئەمریکییەوە هاتووە.- (سێنتەری توێژینەوەی – ساڵی ٢٠١٩).
بگومان هۆکاری زیادبوونی مەیلی بەشی خوارەوەی چینی کرێکارانی وڵاتانی دایک بەرەو ڕاسیسم تەنها هۆکاری کۆمەڵایەتی نییە، بەڵکە هۆکاری فکری ڕۆڵی گەورە دەبینێ لەم نێوەدا. بڵاوبوونەوەی فکری ڕاسیسم، فکری (ترس لە بێگانە – الإكزينوفوبيا Xenophobia / ترس لە ئیسلام – Islamophobia) لە وڵاتانی سەرمایەداری ڕۆژئاوادا، ڕۆڵی گەورەیان بینیوە لە زیادکردنی جەماوەری ڕاسیسمەکان.
زیادبوونی مەیلی چینی کرێکاران بەرەو ڕاسیسم هۆکاری ئابووری خۆی هەیە کە سیستەمی سەرمایەداری سەرچاوەیەتی، بەڵام ئیدۆلۆژیستە بڕژوازەکان هۆکاری جیاوازی هەگەزو کەلتوری بە دادەتاشن تا سەرچاوەی سەرمایەداری پەردەپۆش کەن. واتە کرێکارانی وڵاتی دایک ڤیان لە کرێکارانی پەناهەندە دەبێتەوە لە ترسی لە دەستدانی کارەکانیان. وەک لە ئێران بە چاوێکی نزم سەیری کرێکارانی ئەفغانی دەکرێ، و

لە تورکیا ڕاسیستانە مامەڵە لەتەک کرێکارانی سوریا دەکرێ، کرێکارانی پەلەنی و سربی بەزراون لە بەرچاوی کرێکارانی ئەوروپیدا، گەرچی لە نێوان ئەو خەڵکەدا جیاوازی ئاینی و ڕەنگی پێست نییە. بەڵام نووسەرانی بەرژوازی تەزی ململانێی کەلتور یان ململانێی شارستانی دەهێنە نێوان کە لە ڕاستیدا هیچ بایەخێکی ڕاستەقینەی نییەو گەمەڵکی سیاسییە بزووتنەوە فاشیەکانی بەرژوازی دەیکەن بە فریودانی خەڵکی.
هەکاری ڕاستەقینەی کەمبوونی کاری ئاسایی لە ئەوروپادا پەناهەندەکان نین، بەڵکە گەشەی تەکنەلەجیا و گواستنەوەی کارگەکانە بە وڵاتانە کە ئاستی کرێ و باج تێیدا نزمە و بازاڕی گەورەیان هەیە.
بەهێی نزمی هەشیاری سەسیالیستی لە نێو ڕیزەکانی کرێکاراندا ڕق و کینە و دووبەرەکی دەکەوێتە نێوان چینی کرێکاران، و هەر بەشێک لە چینی کرێکاران دەچێتە ژێر هەژموونی ئایدەلەژیای بەرژوازیێک؛ یان ئایدەلەژیای ڕەگەزپەرستی و ئاینی مەسیحی سیاسی یان ئایدەلەژیای ئیسلامی سیاسی، و بەمە دەسەڵاتی بەرژوازی لەسەر خەیان زیاتر دەکەن.
لەم ساتەی کە ئەوروپا لە قەیران و پشێویدا دەژی، و خەی ئامادە دەکات بە جەنگ لەتەک ڕوسیا، ئیدی هەزی پەلیس و ئاسایشی ئاسایی، و ئەحزابی لیبەال و چەپی بەرژوازی لەتەک پەرلەمانێکی بە ئیعتبار، ناتوانن کەمەڵگە لە دەخێکی سەقامگیردا ڕابگرن و ئامادە بە جەنگی کەن، بەیە نوخبەی جەنگی دەسەڵاتی بەرژوازی ستافی حوکمەانی دەگەڵە، ئیدی نەرەی ڕژەمی فاشیستییە بەتە سەر شانە، و ڕەڵی خەی بگەڵە.

"کریستەف ڤاندرایەر" لە پارتی یەکسانی سەسیالیستیی لە ئەڵمانیا دەڵێ:-
(چەن ئەتوانرەت شکست بە پارتی ڕاستەڕویی توندەڕەوی (AfD) بهێنرەت؟
دوابەدوای ئاشکراکردنەکانی کەبوونەوەیەکی نهێنی نێوان بەرپرسانی پارتی [ئەڵتەرناتیڤ بە ئەڵمانیا(AfD)] و نوێنەرانی بازرگانییەکان سەبارەت بە پلاندانانیان بە دەرکردنی بەکەمەڵی ئەو خەڵکانەی کە پەشینەی کەچبەرییان هەیە، سەدان هەزار کەس لە سەرانسەری ئەڵمانیا دژی سیاسەتە ڕاستەڕو و نامرەڤەکانی پارتی ئەڵتەرناتیڤ ژانە نێو شەقامەکان و خەپیشاندانیان سازکرد. (پارتی یەکسانی سەسیالیستیی) پەشوازی لەم ناڕەزایەتی گردبوونەوانە ئەکات.

بەرام نابەت هەر تەنها دژ بە ئێتنۆرناتیف (AfD) بێت، بەڵکو ئەبێت بەرامبەر سەرجەم ئەو حکومەتە بێت کە بەرنامەی فاشیستەکان لەخۆگرێ و ڕێگایان بۆ خۆش ئەکات.
کەبوونەوە نهێنییەکە نیشانی دا کە پلانەکانی دیکتاتۆریەت و دیپۆرتکردنەوەی بەکۆمەڵ تا چەند چوونەتە پێش. (AfD) پارتێکی فاشیستە کە درۆغی لە جەبەجێکردنی ئەم پلانانە ناکات.
پەیوەندییەکی نزیکی بە تۆڕە تیرۆریستییە ئاستەوە بەشومارەکانی ناو دەزگاکانی پۆلیس و سوپا و خزمەتگوزارییە نهێنییەکانەوە هەیە، کە خەیان بە "ئۆژی X" ئامادە ئەکەن کە ئیانەوێت نەیارانی سیاسی و کۆچبەران کەبکەنەوە و بیانکوژن. بەڵام مەترسییەکە تەنها لە (AfD)وە نایەت. لە هەموو جیهاندا پارتە ئاستەوە تووندڕەوەکان گۆشە ئەکەن و حکومەتەکان پێنا بە شێوازە دەندەیەکانی سەرکوتکردنی سیاسی ئەبەن و تادێت بەڕەوی پێ ئەدەن. .
حکومەتە ئاستەوە تووندڕەوەکان، وەک حکومەتەکانی مەلەنی لە ئیتاڵیا یان میلای لە ئەرجەنتین، جیاوازییەکی زەریان لەگەڵ حکومەتە "دیموکرات"ەکانی وەک جە بایدن یان ئۆلاف شۆزدا نییە هەمۆیان هەنگاوی دەندانە دژی پەنابەران ئەگرنەبەر و خەیان بە شێوەی بەرفراوان چەکدار ئەکەن، سەرکوت و پشێلکردنی ئازادی ئادەربەین بەڕەو پێ ئەدەن.

سەرچاوە:

How can the far-right Alternative for Germany be beaten? – 19 January 2024 – Christoph Vandreier

سەرچاوەکان:

١ / Fascism in Germany. Robin Blick 1975 – Chapter I: The Roots of German Reaction

٢/ Clara Zetkin – The Struggle Against Fascism / The following report was given June 20, 1923, to the Third Plenum of the Executive Committee of the Communist International.

٣/ هەوڵدان بۆ جێگاوشوێنی کەمەڵایەتی ئاسیسم دەبزووێنێ – پێتەر لارشۆن / Statusjakten driver fram rasismen
Petter Larsson läser en avhandling, som slår hål på myten om den toleranta medelklassen – Aftonbladet /Publicerad

2020-07-28

٤/ بەشێک لە کتێبی ژیاننامەی "دیدیە ئێریبۆن – گەڕانەوە بۆ ڕیمس"، کە لەنۆو شتەکانی تردا باس لە هەڵکارەکانی سەرکەوتنی پەپۆلیزمی ڕاستڕەو دەکات لەنۆو دەنگدەرانی چینی کرێکار لە فەرەنسا. هەروەها وتاری (لە چینایەتییەوە بۆ ناسنامە) لە سایتی (فلاممان ١٢ی تەممووزی ٢٠١٨). بەڕێگەکان ئاشکرای دەکەن کە پەپۆلیزمی ڕاستڕەو لە ئەورووپا و ئەمریکادا پشتیوانییەکی بەرچاویان لەنۆو کرێکاراندا بەدەستهێناوە.

بادی شادی و هەڵگەڕانەوەی تەروانینەکان.. ڕانانی: بەکر ئەحمەد

ناوی کتێب: بادی شادی، چیرۆکی شیعر
نووسینی : چاوەڕ فاتیح شیخ
چاپخانەی هانا سوید
ڕانانی: بەکر ئەحمەد

سەفەر یانی ئازادکردنی غوربەتە لە زیندانەکانی گەڕەکەکدا و
نیشتەجێکردنی ئاوە لە گەڕەکی بە ماڵیدا
یانی بێکارکردنی "بادی خۆش مرووڕ"ێ وەک پەستەچی بە پەنجەی
"بینەر"ی مایلێک
سەفەردەکرێ گۆڕکردنی وێنەی نیشتیمان وەهەواسینی بێ بە دیواری
ناو ماڵەوە
یان بچووککردنەوەی وێنەی گەی زەویی و هەواسینی بێ بە لای
پەنجەرەی نیگاوە
فڕبوونی کچێکەم بە وتنی: بە بەوای من
هەوینەوەی ترسی ژنەکەم لەهەڕەشەکانی دەستی تەماق
سەفەر دەکرێ ونبوونی دەموچاوی باوکێک بێت و
دروستبوونی دەیەها دەموچاوی دیکەی باوک بێت.

بەشێک لە قەسیدەی: "سەفەر و باپیرەم و کچێکەم" بەکر ئەحمەد

لە ناو "لەکلینەوەکانی کەچ"دا دەربینەک هەیە پیی دەوترێت "ئەکولتوراسیۆن". چەمکەکە بە کورتی باس لە نیگای ئینسانی کەچکردوو دەکات بە ژیان لەناو دوو ژینگەی کولتوریدا و دوو ڕەهەند لە خۆ دەگرێت.
یەکەمیان: چۆنێتی ئینسان دەستدەگرێت بە پۆوەر و بەها کولتوریەکانی خۆیەوە و دەستبەرداریان نابێت.
دووەمیشیان: چۆنێتی ئینسان دۆخەوە لە پەیوەندیەکی دانەبڕاودا بێت لە ناو بەها و پۆوەرە کولتوریەکانی کەمەلگای نووێدا.
ڕەنگە دەموچاوی "جانوس" کە یەکێک لە پێکهاتە یۆنانیەکانەکانە باشترین دەربینەک بێت بە ئەم قیشانە ڕەحی و دووکەرتبوونە ناوەکیەی ئینسانی کەچکردوو. پێکهاتەکە سیمای ئینسانێکی هەیە کە خاوەنی دوو دەموچاوە. پشت لەیەک. ئینسان لە هەمان کاتدا پێش و پاشی خۆیشی دەبینێ. لە دۆخی کەچدا، بوونی نیگایەکە لەسەر ڕابردوو و هاوکاتیش نیگایەک لە ئایندە. ڕاگرتنی ئەم باڵانسە و بێئاگابوون لەوەی کە نیگا دەکرێت چۆن ڕابگیرێت ، دەکەوێتە سەر هەڵبژاردنی ئەو ستراتیژیانەی کە کەسی کەچبەر دەکرێ هەڵیانبژێرێت.

ئەکولتوراسیۆن وکەچ

لای " بیرەی"، پرۆسەی ئەکولتوراسیۆن دەکرێ چەند ئاراستەیەک بە خۆیەوە بگرێت وەک ستراتیژیەکی هەڵبژێردراو لەلایەن کەسی کەچکردووەوە.
یەکەمیان: خۆجیاکردنەوە. لەم ستراتیژیەدا کەسی کەچکردوو، بەها و پۆوەرە کولتوریەکانی گرووپی خۆ لە پێش هەموو شتێکەوە دادەنێت و هیچ پەیوەندیەکی دینامیکی لەگەڵ کەمەلگای نوێ و بەهاکانیدا پێکناهێنێت. بەشیکی بەرچاوی کەمەلگای کوردی دەرەوەی وڵات ئەم دۆخە بەسەر دەبەن و دەربینی: ئەمە کوردین و ترادیسیۆنە کوردی و بەها کەمەلایەتیە کوردیەکان دەپارێزین، باشترین دەربینێکی ئەم دۆخەیە.
دووەمیان: تواندنەوە یان ئەسیمیلاسیۆن. لەم ستراتیژیەدا، کەسی کەچکردوو، هەموو پردە کولتوری وبەها ترادیسیۆنیەکانی نەوان خۆی وکەمەلگای یەکەمی تێکدەوخێنێت و لەناو پۆوەرە کولتوری و بەهاکانی کەمەلگای نوێدا دەتوێتەوە.
سێیەمیان: ئاوێزانبوون. لەم ستراتیژیەدا تاکی کەچکردوو لە نێوان هەردوو کولتووەکەدا هەڵدەکات و پەیوەندی لە گەڵ کەمەلگای یەکەم و دووەمیدا لە باڵانسێکی ئاسایدا ڕادەگرێت.
چوارەمیان: لە پەراوێزدا بوون. لەم ستراتیژیەدا کەسی کەچکردوو هیچ پەیوەندیەک بە کەمەلگای کۆن و نوێیەوە ناهێڵێت.

نوجوانانکی بە تەنها هاتوو دەکرە لەم دەخەکدا خەیان ببیننەوە.
بەگوومان هەلبژاردنی هەریەکەک لەم ستراتیژیانە ، بە تەنها وەک خواستەکی تاکانەی ئینسانەکان چاویلەناکرەت و پەشینە کولتووری و ئینتیما ئەتنییەکانی کەسی کەچکردو و ستراکتەرەکانی کەمەلگای نوە بە دەرگاکردنەوە یان داخستن لەبەرانبەر کەچبەردا ، گرنگی خەی هەیە.
بەوەی کە کەمەلگاگاکی کوردستان چەندین دەیەیە ئینسانی لەهەدەت و روودەکەنە ئەوروپا، بە خوەندەوار و نەخوەندەواریەوە، بە نووسەر و سیاسییەکانییەوە، کەچی هەشتاکەش ئەمە لە دەرەوەی وەات خاوەنی بەرهەمەکی نووسراوی وا نین کە ژیانی ئەرە بناغەی نووسین و تەرامانە ئەدەبییەکان بەت. بەگوومان ئەم دەربەینەی من گشتیگیر نییە و گەورەبوونی نەوەی دووەم و سییەمی کورد لە دەرەوەی وەات، کەمەلەک ناو و نووسەری پەگەیاندووە کە هەشتا بەرهەمەکانیان وەرنەگەردراونەتە سەر زمانی کوردی. لە ولاتەکی وەک سویددا، ئینسان دەکرەت سەربەرزانە خەی بەو نووسەرانەوە با بدات و دەگەرم بەت بە لەدایکبوونی ئەدەبیاتەکی دیکەی کوردی کە لە زەدی یەکەمی خەیدا گەورە نەبووە و قاچەکانی تووند لە ناو هەر دوو کەمەلگاکەدا داکوتراوە و وەک مەلەوانەکی کارا، بە نیگایەکی ئەدەبی سەرکەوتوانەوە، بەرهەم دەخوەقەنە.
نالی لە " قوربانی تەزی ەگەتم ئەی بادی خەش مروور"دا بە دەنگەک دەربەی ئەم دەخی دەرپەراندنەی ئینسانی کورد نیشاندەدات لە رەژگارەکی دوورەوە، کە تا ئەستاش سەداکەی لە گوەچکەی زەربەماندایە. ئەو لە ئەستەمبوەوە کونجی خانەقاکەی خەی دەبینە. بەام ئەستەمبوە دیار نییە. شیرکە بەکەس ، درەژترین شیعرو زەرترین بەرهەمەکانی لە ستەکهەمی سویددا دەنووسەت، کەچی بە تەنها قاوەخانەیەکی گەرەکی "گاملستادن" دەبەت بە ئیکسسوارەکی ناو شیعر و لەولاشەوە حاجیحان و مەکەندی و مەهاباد و دیاربەکر بە هەموو کووچە و کەلانەکانیانەوە ئامادەییان هەیە. نووسەرەکی کورد دەە:" تا ئەستاش خەونەکم نەبینیوە زەمینەکەی سویدی بەت." بەام بە شاعیرەکی تەمەن لەسەر و هەشتاوە ، کانی ئاسکان و سنە و لەندەن و شاخەکانی وەلزلە تەنیشت یەکەوەن و خوەنەر بە هیچ رەگرییەکی کولتوری و ەحی بە ناو کووچە وکەلانەکانی ئەم شوینانەدا دەکرە سەفەر بکات. پرسیار ئەوەیە: نیگا و تەروانینی ئینسان ەوولەکوەیە؟

"بالادی شادی" سەفەری "چاوە"ی شاعیرە بە ەابردوو و ئەستا و ئایندەی کەمەلەک خەزانی کورددا کە لە کوردستانی خەرهەاتەوە

دردپێنرێن و لە سلێمانی نیشتجێدبن و دواتریش لە لەندەن دا دەگیرسێنەوە. ئەوەی لەم بەرهەمەدا جێگای تەرامانی منە، ئەم جێگەکە نەسرەوت و سووانەوە هەمیشەیی نیگایە لەسەر نەخشەیەک کە کەچ و دەرپەراندنی ئینسانەکان کەشاویەتی.

بالادی شادی چیرەکە شیعرەکی درێژەو لە 22 بەش پەکهاتووە.

بەڵام بەرلەوەی سەفەرەکی کورت بەناو دەرکانی ئەم بەرهەمە شیعرییەدا بکەم، ڕوونکردنەوەیەکی کورتم دەبێت لەسەر ناونیشانی بەرهەمەکە. "بالاد" لە زمانە ئەوروپییەکاندا مەژوویەکی درێژی هەیە و سەرتاکانی تا سەدەی 12 درێژ دەبێتەوە. بالاد بەو گەرانییانە دەوترێت کە لەگەڵ سەمادا دەچەدرێن و بەشەکی زەر لە چیرەک و بەسەرهاتی ڕژانە لەخە دەگرن. مەژووی بالاد درێژ دەبێتەوە و چەندەها لق و پەپی دیکەی لەدەبێتەوە. لە زمانی کوردیدا، ڕەنگە حەیران نزیکترین شیوازەکی گەرانی بێت کە لەگەڵ بالاددا یەککبگرنەوە.

هەڵبژاردنی ئەم ناونیشانە بە ئەم بەرهەمە لەلایەن "چاوە"وە، تەرامانەکی قوەی لە پشتەوەیە و لەگەڵ ناوەرەکی بەرهەمەکەدا یەکانگیردەبێتەوە.

شەو لە نیوە ترازا بوو، لە دیسکە هاتبوونە دەر

بەم گەرانەوە کورتە و برووسکە ئاسایە، چاوە، کیشماندەکاتە ناو دەسپەکی چیرەکە شیعرییەکە. ئەویش سەرەتای یەکترناسینی دوو لاوی گەنجی لە لەندەندا گەورەبووی کوردە بە ناوەکانی "شاد" و "شادی"یەوە. ئەم یەکترناسینە کورتەی نیوەشەوەکی ناو مەترەی لەندەن، چەندین ویستگەی تری بەدوادا دە و دەبێتە هەکاری یەکترناسینی دوو خەزان کە هەریەکەیان لە سوچ و کەنارەکی نیشتیمانی یەکەمی خەیانەوە دەرپەڕەندراون و لەر گیرساونەتەوە. "گەشە"، "دایە حەبیبە"، "شاهە" ، "کەسنەزان" و چەندین ناوی دیکە کە هەریەکەیان چمکەکی ئەم چیرەکە دەکەوەتە سەرشانیان، لە بەرەو پەشەوچوونی چیرەکەکەدا ، هەریەکەیان دەنە سەر شانەی رووداوەکان و لایەنەک لە مەژووی خەشی و ناخەشییەکانی خەلکی کورد و ژیانی نویی لە هەردوو دیوی کوردستان و لەندەندا دەگەڵنەوە.

بەڵام "بالادی شادی" هەر بە تەنها داستانی ڕژەشی و نەهامەتییەکانی خەلکی کورد نیە. بەلکو لە ڕەگەی ئەو ئاستە بەرزە لە وشیاری پالەوانەکانەوە کە نزیکایەییەکی قوەییان لەگەڵ شیعر و گەرانی کوردی و جیهانیدا هەیە، ئەم بەرهەمە دەکەنە سرود و گەرانییەک بە بەباداهەلدانی شیعر و گەرانی و بەرزنرخاندنی ئەم لقە ئەدەبییانە لە ژیانی رەژانەی ئینسانەکاندا. بالادی شادی نەک هەرحەیرانەکی درێژە بە زمانەکانی کوردی و ئینگلیزی و فارسی لە

ێگای گەرانی و شیعرەکانی ناو ئەم بەرهەمەوە بەم زمانانە، بەڵکو حەیرانەکی "پەشخەشە" لە ستایشکردنی شیعر و گەرانیدا.

یەسە ئاسکەو دەموچاوەکی دیکە

چاوە لەم حەیرانە درێژدا، نەک هەر شیعرو گەرانییە سادەکانی سەر زمانی خەلکی و شیعرە بەناوبانگە کوردی و جیهانییەکان بەسەردەکاتەوە لە ێگەی ئاخاوتنی پالەوانەکانەوە، یاخود لە ێگەی منی گەڕاوەی چیرۆکە شیعرییەکەوە، بەڵکو ەاستکردنەوەیەککیش بە ئەم مەژووە هەڵیە دەکات کە بەشێک لە شاعیرە گوومناوەکانی کوردوستان ەووبەوینی بوونتەوە. ئەوتانە لە مەژووی ئەدەبی کوردی ""عەللادین سەجادی"دا، مەرگی یەکێک لە شاعیرە جوانەکانی هەورامان "یەسە ئاسکە" دوو دەی پەوا دەبینریت: "پیاو، شاعیری خان ئەحمەد خانی ئەردەڵان (1638ـ1592)، لە موسل مردووە."
بەڵام لە زمانی کەسنزانەوە کە یەکێک لە پالەوانە جوانەکانی "بالادی شادی"یە، ئاواهی ئەم چارنووسەی یەسە ئاسکە دەتە گەرانەوە: " یەسە ئاسکە خەشخوان بووە، جوانخاس بووە، دەماس بووە. لە دیوەخانی خانەکەی مەشهوور بە "خانی کول خانان"، شیعرو گەرانی وتووە، لە قسان، بە تەمەت و تاوان بە ئەمری خان لە چینی دیواریان ناوە. قوڵیان بەدەمیا کەشاوە، تا هەناسەی لەبەاوە. مەشهوورە تا ئاخر نەفەس، یەسە ئاسکە بە شیعرەکانی هەجووی خانی کردووە تا مردووە."
بالادی شادی و زمان.
بەکارهێنانەکانی زمانی ئینگلیزی چ وەک شیعری شاعیرانی دیکەی ئینگلیز و تیکستی گەرانییە ئینگلیزییەکان، بەرهەمی شاعیرانی فارس و بەکارهێنانی دیالێکتی کوردی نەوەی دووەم و سییەمی منداڵی کوردی لە ئەوروپا گەورە بوو کە لە درامای تەلەفیزیۆنە کوردییەکاندا جێگای گاڵتەجارییە بە زار کەس، ئامادەییەکی لەرادەبەدر و بەرچاوی دیالیکتی هەورامی و سنەیی لەم بەرهەمدا، جوانیەکی لەرادەبەدەر بەم بەرهەمە دەبەخشیت و بە هیچ سەکردنەوەیەک لەوەی کە خوێنەر دەکرێ تێبگات یان نا، لە ناو دەرەکانی ئەم بەرهەمدا بە بە هیچ ژێرنووس و دروستکردنی فەرهەنگەکەک ئامادەییان هەیە.
لەپاڵ ئەم ئامادەییە گەورەیەی زمانە جەراوجەر و دیالێکیە پەراوێزخراوەکانی زمانی کوردیدا لەم بەرهەمدا، زمانجوانییەک لە ناو دەرەکاندا دەردەوشێتەوە کە تەنها لەنەوەی "چاوە" و "سوارەی ئیلخانیزادە"ی شەستەکانی سەدەی ەابردووی کوردستانی ئیراندا دەکرێ بەشوێنیدا بگەڕییت. سەیرەکی ئەم وشانە بکەن!
پەشخەشە، خەمپەدان، مەیمانی،وەختەبار، وەلەکان،

عەندەوام، تەمایەر، تیتانی، تواشا … هتد

جەنگی نەوکان یان پەکەوەدووانی یەکتری

دەربەندکی سادە و جوانی منداڵکی تورک هەیە کە دابەانی نەوکان لەیەکتری و ئینتیماکانییان بە ژینگەی یەکەمی دایک و باوک و نیشتیمانی دووهەمی دوای نیشتەجێبون لە پرسەی کەچدا، جگایەکی تایبەتی هەیە بە ئاماژەپدان تا بزانین چۆن چاوە لەم چیرکە شیعرییەدا بە دەرئەنجامی پێچەوانەی ئەم دەربەندە دەتەنگەی خوارەوە دەگات. دەربەندکە ئاواهییە: "نیشتیمانی باوکم، نیشتیمانی غەریبی منە. نیشتیمانی من، نیشتیمانی غەریبی باوکمە" .

ئەم دابەشبوونە سادە و واقعییە کە لە زمانی نەوجەوانکەوە دەتە دەربەین، ئەو خاڵی سنوورجیاکردنەوەیە کە ئینتیمای نەوکان بە جوگرافیا جیاوازەکان و دروستکردنی پردی بەیەکگەیشتن لە نەوان منداڵ و دایک وباوکدا، بە سروودکانی "چەند شیرینە لام" و "خوایە وەتەن ئاواکەی" دروستناکرێتەوە. ڕەنگە ئەمە وەنەیەکی گشتیگیر نەبێت، بەڵام ڕاستیەکە و زۆبرەکانی کەچ دەیهەنێتە پێش.

"چاوە" لە بالادی شادیدا ئەم دابرانەی نەوکان هەندە سادە دەهێنێتە پێش کە لەگەڵ بڕیککەوتنە ڕۆژانەیەکانی دایک و باوکاندا لەسەر پرسیارە سادەکانی ڕۆژانە، جگایەک دەدەزێتەوە کە نە نیشتیمانی یەکەمی دایک و باوک مەمڵکەتی غەریبی نەوکانە و نە نیشتیمانی غەریبی دایک و باوکەکان، بە تەنها نیشتیمانی نەوکانە. ئەو ڕایەڵەیشی کە ئەم نەوە جیاوازانە بەیەکەوە دەبەستێتەوە، شەرشی ژینایە کە نەک هەر بە تەنها مەراقێکی گەورەی پاڵەوانکانە کە لە زەدی خەیان دەرپەڕاندراون، بەڵکو ئومێد و خەونی ئەو نەوە نوێیەشە کە بە ئومێدکانی دایک و باوکەوە پەیوەست دەبن.

بالادی شادی بە تەنها چیرکە شیعرێکی ئەو ڕووداوانە نین کە ڕوویانداوە و لە تیکستێکی ئەدەبیدا تەماركراون، بەڵکو وێناکەشانی دنایەکە کە دەبێت وابێت. ئەو پرسیارەی کە خوێنەر دەکرێ بەزەینیدا بێت ڕەنگە ئەوەبێت کە ئایا ئەم پاڵەوانانەی ناو ئەم چیرکە شیعرییە چەند نوێنەرایەتی کەمەڵگای دەڕەوە و ناوەوەی کوردی دەکەن؟

بە بۆای من، بالادی شادی تەروانینی ئەو کەمایەتییەی کەمەڵگای کوردییە کە بەشیکی گەورەی ئەو تەروانینە کولتووری و پۆەرە کەمەلایەتیانەیان تەکشکاندووە کە لەمڕۆدا لە ئاستی کولتور وبەها وپۆەری بالادەستدان لە کەمەڵگای کوردستاندا. هەر ئەم نیگایەشە کە ئەم چیرکە شیعرییە دەکاتە خەونکی ئایندەیانەن.

دەڵێن: لە کاتی گەیشتنی بنەمالەیکدا بە دەرەوەی ولات، زەمانی

پێکەوەژیانی ئەندامانی خێزانێک بەم شیوازەی خوارەوە لێتدەبێت.
" باوکەکانمان لە دونیدا دژین، ژنەکانمان لەمدا و منداڵەکانیش لە سبەینێدا"
ئەگەر چرکەساتی گەیشتنی خێزانێک بەمشیوازە لێت ببێت و ئەندامانی ئەم خێزانە لە دوینی و ئەمڕۆ و سبەینێدا جگا بە خەیان بگرن، ئەوسا بە ئاشنی ئەو زەبرە سایکۆلۆژییە قورسە هەستپێدەکرێت کە پرسەی کۆچ و دەرپەراندنی ئینسانەکان لە پاش گیرسانەوەیان لە کەمپەلگای دووهەمدا ، دووچاری دەبنەوە.
بەڵام چاوەی شاعیر لە بالادی شادیدا، ئەم زەبرە قورسەی تێکشکاندنی کات زەر سەرکەوتووانە تێکدەشکێنێت و لەبری ئەوەی لە دونیی و ئەمڕۆدا جگایەک بە خەی هەڵبژێرێت، لە سبەینێدا ئادەوستێت. جگایەک بە پێی هاوکێشەکانی کۆچ دەبوایە وا نەبوایە. هەڵبژاردنی ئەم گۆشەنیگایە بە مامەڵەکردن بە پرسیاری کۆچ، بە پیاوێکی تەمەن سەر و هەشتا ساڵ، بالادی شادی دەکاتە یەکێک لەو بەرهەمە ناوازانەی کە مامەڵەیەکی زەر مەدیرن بە پرسی بوونی ئینسانی کورد دەکات لە کۆچیانەدا. ئەگەرچی کوردستان بە هەموو ئازار و خۆشی و ناخۆشییەکانییەوە لە دەرەکاندا ئامادەیی هەیە.
لە پاش رووداوەکانی ساڵی ١٩٦٨ ی پەلەنیادا کە کامپینێکی "جوونەفرەتی" دەولەت لە پشتیەوە بوو، ٢٠ هەزار هاولاتی جوو ناچارکران کە پەلەنیا جبەێن. لە تەنیشت یەکێک لە ویستگاکانی وارشەدا، کەنە تابلۆیەک بەجۆماوە کە لەسەری نووسراوە:" ئیرە ئەوان زیاتریان لە پاش خەیانەوە بەجۆهێشت لەوەی کە پێشتر هەیانبووە"
بالادی شادی، گەرانەوەی مەژووی بێشکی کەمی خێزانی کوردە کە لە دوای کۆچیانەوە ، زیاتر لەوەمان بە جەدەهێن کە پێشوو تر خاوەنی بوون.

ئەمانی فینی پردەکان یان فینی وشکان.. یووسف ئیسماعیل

کاری ئەمان تەنیا گەانەوەی چیرێک و خستنەووی ڕووداو و سەربردەکان نیە، بەکو ئەرکی سەرکی شەوی گەانە و گەمکردنە

بە وشە و زمان و کاری داهەنانە لە ئەدەبدا. مامەستا حەمەسەعید حەسەن دەڵێت: ((تەکنیکی نوە لە نووسیندا ئەوەیە، زەوییەک بکەین، پەشتر نەکەرابەت، یان بە دەربەینەکی دیکە، بەیار بکەین بە کەگە)). بەڵاستی دەتوانم ئەمە لە ڕەمانی فەینی پردەکانی نووسەر و ڕەماننووس دەشاد کاوانی ببینم، لە دووتووەی (٣٤٥) لاپەڕەدا جیهانەکی جیاوازی هاوشەوەی جیهانەکی خەیاڵیی لەسەر زەوی دروست کردووە، کە پەشووتر هیچ ڕەمانووسەک ئەمەی نەکردووە. ئەمەش توانا و لەهاتوویی ڕەمانووس دەردەخات کە ڕەمانەکە لە ڕەانەوەیەکی دەروونی ئاڕەزی پاقەڕ فرەشەکی ژەر پردی شەش ووددات، کە تووشی دوو جەر نەخەشی دەروونی جنون ال'/مە و انفصالی الشخصیە بووە. دوای ئەوە چەند دەقەک و کتەبەک دەخوەنەتەوە ئیتر ئەم چەمکە تازانەی دەنە دە و دەروون و بیرو بەوای ڕەمانەکی دەگەمەن و بە وەنە دەخولقەت((٣٤٤))، کاوانی ڕەمانەکەی پەڵە وەسف و دیالەگ، گەمە بە شوەن دەکات و کات نادیارە. نەهەنەکی سەر شەتە کە خوەنەر وەڕە بەدوای وەڕامی ئەو پسیارانەی لە مەشکیدا گوزەر دەکات.

کاتەک نووسەر بەیاری نووسینی ڕەمان دەدات، ئەوە پەویستی بە کەرستەی ڕەمان هەیە (خەیاڵ ، دیالەگ ، وەنەی شیعری ، وەسف ، …. هتد). ڕەمان گرنگ نییە درەژ بەت، گرنگ ئەوەیە هەڵگری پەیامەک بەت و ئامانجەکەی خەی بپەکەت. ڕەمانی کوردی پەییەتی لە درەژ دادەی تا ووداوەک ووددات چەند لاپەڕە هەر وەسف و پەدا هەڵدانە. کاوانی لەرە ڕەگری کردووە لە درەژدادەی، ناتوانی هیچ ەستەیەک پاز بدەی بە ئەوە ئاگاداری ووداوەکانی نەو ڕەمانەکە بیت، بەڵام لە هەزی فکرییدا نووسەر زەر بە چەی کاری لەسەر کردووە کە ناتوانی بە جارەک لەی حاڵی بی. وشە گەلەکی سەیری بە کارهەناوە چ لە ناوی کارەکتەرەکان کە بریتین لە ((سوبحلئەزەل ، ئاپە ، جیقە ەشکنی مەمک قرتاو ، بەهادوور …هتد))، تا داگاتە ناوەی شوەن و کار و تەنانەت بنەما ئاینییەکانیش.

کاوانی ڕەمانەکەی بەدەر نییە لە گوتەی ئاینی و بەکارهەنی چەند ەستەیەکی کتەبە پیرەزەکان وەکو (ئینجیل و تەوەات ..هتد)، لە ڕەمانکە نووسەر ئاینەکی نوە دروست دەکات بەناوی((ئاینی ئەهلی حەق))، و کتەبە: بەناوی (قینات) کە تا ئەستا هیچ ڕەمانەکم نە خوەندەتەوە کە نووسەر ئاینەکی نوە لە نووسینەکانی خەیدا دروست بکات.

کارەکتەری سەرەکی ڕەمانەکە یەک پاڕەوان نییە، بەڵکوو کەسانی تریش هەن کە لەسەرتاوە تا کەتایی کارەکتەری سەرەکین لە ڕەمانەکەدا، ووداوەکانی گەلەک سەر و سەمەرەن. نووسەر لە هەندەک ووداودا بە

دەستی ئەنقەست خوێنەر دەخاتە سەر ئەی هەڵە و کارەکان سەراو ژێر دەکات.
نموونە لە لاپەڕە (١٩٤) دا باسی کەسێک دەکات لە چایخانەیەکی شاردا خەرکی خواردنەوە شەڕابە؟، لێرە خوێنەر دەبێت زێر وریا بێت بزانێت لە چۆن لە ئەدەبی نامەعقووڵ تێدەگات. لەم هەڵەمەدا هەموو کەسێک مژوولی شەرابە لە بەی ئاو و چا شەراپ دەخورێتەوە. ئەنگۆ هەندێک کەس وا حاڵی بێت نووسەر چایخانە بە یانەی شەوان و باڵ تێگەیشتووە، نەخێر بەکو لای کاوانی مرۆڤ هەر خەی سەرخۆش و تائاگایی، پێچەوانەی مرۆڤی ناو ئەمانەکە بە خواردنەوەی شەراب هەشیان دەتەوە. ئەمەی پێچەوانەی ئاستەقینە کردەتەوە. ئەک ئەمانووس باسی تاقیگەکەی فرەید دەکات. نەک چایخانەیەکی ئاسایی کە چۆن فرەید بە جووڵاندنی نەست پەنای بە کەکاین دەبرد، بەهەمان چەشنە سیلانی پیر رابەری ئەم هەڵەمە خودی کارەکتەری فرەیدە. کاوانی خەی و خوێنەری خستەتە گەمەیەکی سەیر کە ناتوانم ناوێکی بە دیاری بکەم، ئایین تەکنیکی سیاسەت بووە، خوێنەوارێک شوێنی خەی لەگەڵ نەخوێنەوارێک گفتوگۆتەوە، داهێنانی زمانی نوێ لەگەڵ زمانی کوردی تەکهەکەشراون ((سپرانتە))، هەندێک مەبەست هەندێک کە خوێنەر تێدا قەسە.
ئەمان دەبە چەژ ببەخشە، کاتێک گەڕانکارێک ڕووداوات دەبە دەمارەکانی مەشکی یاری بکەن و تەواوی چاو ، مەشک ، فیکریان لای ئەمانەکە بێت. من لە چەندین دیالۆگ و هاتنی کارەکتەری نوێ دەوەستام و نەم دەتوانی قبووڵی بکەم؟ ئەو کارەکتەرە چۆن هاتە ناو کاییەی ئەمانەکە؟ لەبەرئەوە چی هەیە؟. بەیە کاوانی لە هەندێک دیالۆگ و کارەکتەری نوێ، خوێنەری فەرامۆش کردووە، بەداخەوە. ئەمە دەبێتە ئەوە خوێنەر لە ئەمانەکە بێزار بێت و سارد ببێتەوە.
کۆتایی هاتنی ئایین و کتێبی قینات. نووسەر زێر بە باکانە کۆتایی پێدێنە و هەستی خوێنەر یاری پێدەکات و ساردێک کە گەرمی جەهەنەمی ئەمانکە دروستی کردوو دەپوکێنتەوە، پێشیمانی و بێجهشتنی کابووسکی تاریک و تەماوی لە مەشکی هەر خوێنەرێک جە دەهێت. وێنەکانی ناو کابووسکە هەرگیز ناتوانن لە مەشکت دەری بێنی و بیری لێنەکەیتەوە، دووبارە وەک منداڵکی بەدبەخت کە نازانی باوکی ئاستەقینەی کێیە؟، دایکیشی لەبەر چەژ وەرگرتن ئەویش بیری چووە کە منداڵکەی کوێی کێیە. ئەم ئەمانە تابێت ئەمانکی دەوەڵمەند و فرە ڕووداو و فرە ڕەهەندە، لە هەر لایەکەوە بەی بچیت شتی تازە و نوێت بەرچاودەکەوێت. هەر بەیە من تەنیا لەچەند سەرداوەکەوە بە شیکردنەوەی ئەمانی فەینی پردەکان چووم. ئەمە بەچوونی منە و ئەنگۆ خوێنەر و تووژەرانی دیکە چەند لایەک و دیو:ی دیکەی ئەمانکە

ببینن، من خۆیام بۆی نەچووبێت.

سەرچاوە:
فەینی پردەکان ، ڕۆمان ، چاپخانەی پاندا ، دامەزراوەی قیم ، ٢٠٢٣.

هەڤپەیڤینەک لەگەڵ شانۆکار شەیما فریاد.. ئامادەکردنی: کامەران حاجی ئیلیاس

شانۆکار شەیما فریاد: من هەمیشە تینوی شانۆم زۆریش حەز بە تەختەی شانۆ دەکەم
شانۆکار شەیما فریاد: شانۆ لای من ڕۆحە هەستێ ژیانە دەرمانە بۆ ئازارەکان
خاتوونی شانۆکار (شەیما فریاد تەفیق) یەکێکە لەوشانۆکارانەی کە خاوەن توانستێکی باشی هونەری نواندنە.شانۆکار شەیما لە شاری هەولێر لە دایك بووە دەرچووی بەشی شانۆی پەیمانگەی هونەرجوانەکانی شاری هەولێرە هەر لە تەمەنی منداڵییەوە حەزوو ئارەزووی بە هونەری شانۆ هەبووە .بە پڕپێدانی بە هونەرکەی دەچێتە بەشی شانۆی پەیمانگەی هونەرجوانەکانی هەولێر لەماوەی پێنج ساڵی خوێندنییدا بەشداری چەندین کاری شانۆیی کردوە ..لە نزیکەوە بچێند پرسیارێك بەسەرمان کردوە .

هەڤپەیڤین- کامەران حاجی ئیلیاس

***سەرەتا بابزانین شەیما چۆنە جیهانی شانۆی ناسی؟**

- من هەرمنداڵییەوە حەز و خوولیای هونەری زۆرم بە شانۆ هەبووەو بەیەکاتێ قۆناغی بنەڕەتیم تەواو کرد بەدوای دەرفەتێك دەگەڕام بۆ ئەوەی پڕە بە بەهرەکەی خۆم بدەم تائەو کاتەی مامۆستای هونەرمەند (هیواسوعاد)م ناسی ئەو توانی پڕە بەبەهرەکەم بدات،من بە جیهانی هونەری شانۆ

ناساند بۆتایبەتی دەرفەتی پێدام بەشداری چەندین شانۆگەری بکەم، لەبەرئەوە جێگای شانازیە بۆ من لەگەڵ ئەو هونەرمەندە گەورە کاربکەم.

- **کێن ئەوانەی هاوکار و پاڵپشتی شێما بوون لە بواری هونەری شانۆدا؟**
- گومانی تێدانیە خۆزاکەم زۆر هاوکار وپاڵپشتم بوون بەجۆرێك هەمیشە هانیان دەدام، هەروەها هونەرمەند هیوا سوعاد زۆر هاوکاری کردووم. هەرچەندە کەبەداخەوە تائێستاش لەلایەن هەندێ کەسەوە تووشی تیرو توانج دەبینەوە ئازار دەدرێن، بەڵام بە پاڵپشتی خۆزانەکەم من لە هونەرکەی خۆم بەردەوام دەبم.

***پێمانگای هونەرجوانەکان بەشێکی گرنگی وەستگەی ژیانی هونەریت بوو ،تاچەندپێمانگا رۆڵی هەبوو لە بڕەودان بە توانستەهونەرییەکانت؟**

- من لەپێمانگای هونەرە جوانەکان ئەلف و بێ شانۆ فێربووم فێرگەیەکی زۆر گرنگە بۆ ئەوەی پڕە بەتوانستەکانی خۆم بدەم..هەرچەندە بەداخەوە زۆر دەرفەتیان بە من نەدەدا، بۆ ئەوەی بەشداری کارام هەبێت لە کاری نواندن.
- **شێما چۆن پێناسەی شانۆ دەکات ؟**
- شانۆ لای من ڕەحمەتە هەستێ ژیانە دەرمانە بۆ ئازارەکان..زۆر باوەڕیشم بەم دەستە واژۆ هەیە کە دەڵێت (نانۆك و تەختەی شانۆم بدەنێ گەلێکی هەشیارت دەدەمێ)،بۆیە تا ئەو کاتەی دەمرم من واز لە شانۆ ناهێنم.
- **بۆچی هەندێك لەو شانۆکارانەی پێمانگا تەواو دەکەن دوایی لە گۆڕەپانی هونەری دیار نامێنن؟**
- زۆر بەداخەوە زۆرێك لەو قوتابیانە لە ماوەی پێنج ساڵەی پێمانگا چالاکن بەشداری کارە شانۆییەکانیش دەکەن بەڵام لە دوایی تەواو کردنی پێمانگا لە کاری شانۆیی دوورەکەونەوە هەکارەکەشی ئەوەیە بەداخەوە ئەوانە تەنیا مەبەستیان بەدەست هێنانی بڕوانامە بووە،لەبەرئەوەیە دوای دەرچوونیان لە پێمانگا لەکاری هونەری دوورەکەونەوە.

***ڕۆڵی شانۆ لە هەشیارکردنەوەی کۆمەڵگا چۆن دەبینیت؟**

- بەهەی ئەوەی هونەری شانۆ لە ڕێگەی ئەکتەرەوە ڕاستەوخۆ لەگەڵ بینەران، ماموستا دەکات بۆیە کاریگەری زیاتر دەبێت بە وەرگر لە هەمان کاتدا شانۆ،زۆر بەی هونەرەکانی تر

لەخۆدەگرێت وەك موزیك، شانۆكار تادەگاتە ئەدەب، بەیە هونەری شانۆ فاكتەرێكی باش و گرنگە بۆ هاشیاركردنەوەی كۆمەڵگا لە هەموو رووەكەوە.

- **تاچەند بوونی رۆخنەگری شانۆ بەپێویست دەزانیت؟**
- من بوونی رۆخنەو رۆخنەگر لە بواری هونەری و ئەدەبی بەپێویست دەزانم بۆئەوەی هونەرەكە پێش بكەوێت چونكە هیچ كارێكی هونەری بەدەرنییە لە كێموكوڕی بۆ مەرجەك رۆخنەی بنیادنەر بێت نەك ڕووخێنەر.

***ئایە لە كۆتاییدا زۆر سوپاس دەكەین هیوای سەركەوتن بۆ دەخوازین؟**

-منیش سوپاسی ئێو بەسەركردنەوەتان دەكەم لە كۆتاییدا دەڵێم " من هەمیشە تینوی شانۆم زۆریش حەز بە تەختەی شانۆ دەكەم".

سیستمی گەندەڵی عێراق.. عوسمانی حاجی مارف

لە پەرلەمانی تەوانینی گەندەڵی بە ساڵی ٢٠٢٣ کە لایەن ڕێکخراوی شەفافیەتی نێودەوڵەتیەوە دەرچووە، عێراق لە ڕیزبەندی گەندەڵترین وڵاتانی جیهاندا پلەن کراوە، بەو پێیەی لە ئێستادا عێراق لە ڕیزبەندی پێنجەمی گەندەڵترین وڵاتانی جیهاندایە. ئەم گەندەڵیە لەگەڵ هەر گرانکاریکدا هەشتا بەردەوامە و پەرچەکردارێکی جدی لە بەرامبەریدا نەکراوە.

بەرپرسانی عێراق بە خۆشیان، لە ڕۆژی وتارێ سیاسی و سیمینارەکانیانەوە بە میدیاکان، بەشەرمانە، نکۆڵی لە بونی گەندەڵی بەربڵاو لە دەزگاکانی دەوڵەت ناکەن.

ئاشکرایە تاکە پرسێک کە هەڵە سیاسیە بەشدارەکانی حکومەت لەسەری ڕێککەوتون، دابەشکردنی وەزارەت و دامودەزگاکانی دەوڵەتە، وەک

کردن سرچاوی داهات بیان.
ئم چسپاندنی گندییو ها گی داکوتاو بربستکی برچاو لبردم گشسندنی واتدا، چونک متمانی خکی تکداو و هموو هوکان بپشکشکردنی خزمتگوزاریسرتاییکان بهاوواتیان ئیفلیج کردو.
لسای ۲۰۰۳و دوای وخانی حکومتی بعس بدوری استوخی ئمریکا، گاتجاریک لپکهنانی حکومتکی نو لپکهاتی ئیسلامی و تائیفی و نتوچتی یزبندی کرا، کبوو گورترین سرچاوی نهامتی بدانشتوانی عراق، لخولقاننی شی قومی و تائیفیدا، خساندنی بادستی فزای تانی و گندییک، کگایک بکتایی هنانی وناکی تیا بدی ندکرا، هرچند گانکاریک لئارامکردنوی دخی شی تائفی و قومی تاادیک خاوبتو، بام زمینی بردوامی بگندیی لشونی خیدا نجواو.
ئم گندییدرژبتو بناو تواوی دزگا قانونیکان و دزگا ئمئی و سربازی و حشدی شعبی و پکهاتی هر هزکی چکداری، کحاتکی تواو ناجری برهم هناو، بواری لپرسینوی بتواوی قف کردو.
لماوی دوو دیی ابردوودا نوخبسیاسیکان سرپرشتی سامانکی برفراوانیان خستت ژر دستی خیان و بتانیان بردو، لهمان کاتدا نیان ویستو زحمتی ئو بکشن، خزمتگوزاریسرتاییکان وک ئاو و کاربا و تندروستی و خزمتگوزاریگشتیکانی دیک پشکش بکن.
تانی و دزینی سامانی گشتی کهی کم وبرهنانی درژخاین بو لژرخانی ئابووریدا، گشی ئابووریی خنکاندوو و بمش هژاری و بکاری زیادکردو.
پراکتیزکردنی سیستماتیکی گندیی، بو پیی پیوندی متمانی نوان هاوواتیان و دوت لناو دبات، گندیی یککک لهکار بنتیکانی لاوازی دوت و دامزراوکان و هاوواتیان، دواجاریش باجکشی هر بشی هاوواتیان.
گورترین ئامرازی بسیستماتیککردنی گندیی لعراقدا بکارهنانی هزو سود ورگرتن لدزگا باکانی حکومت، هربیی لئاستی یکسانی هاوسنگی هزی لاینکاندا، ناچار بون حکومتی بشبشن دامزرنن.
هند جار دامزراوی تایبت ببنگاربونوی گندیی پکهنراو، بام ئوی نشاردتو کبئامانجگرتنی نیارانی سیاسی بکارهاتون، لهمان کاتدا هنگاوکانیان بـ

وستانو برامبر گندی ئوی سلماندو کو بربستکی لاوازن لبردم برپرس و وزارتکانی حکومتدا، چونکو لسر بنمای پیوندی تائیفی و حزبی و میلیشیای پارزراون.
لالایکی تریشو بو بنگاربونوی گندی هندو هوی نودوتیش دراو بو چاکسازی و برزکردنوی شفافیت و سربخیی دساتی دادوری و پشتیوانی لو دستپشخریکانی کمگی مدنی. بام وبوی بنگاریکی برچاو بوو لالاین دوت و حزب و هز میلیشیاکانو کو لو چوارچوی سیستمی سیاسی عراقدا چسپاو.
گندی بت سیستمکی کارکردنی یاسایی، بو پاراستنی دستکوتی حزبکان و قرخکردنی دسات بو پاردارکردنی برپرسکان و میلیشیاکانیان، لو همان کاتدا گندی لو لاین میلیشیاکانی سر بو پارتکانی پاپشتی ئرانو دپارزرت و بو ککردنو و پاراستنی داهاتکانیان، کو تیرر و فاندن و جرکانی تری توندوتیژی ئنجام ددن.
چسپاندنی گندی بو جؤرک ئاوکی شتوو، کسرک وزیرکان لو حیدر عبادیو تا دگات بو سودانی، نیان توانیو لو برامبر نهنگی گندی و حزبکانی و میلیشیاکانی هوست گرن و بوستنو، ئیرادی پویستیان نیو بو جبجکردنی چاکسازیک لم بواردا، سرای ئوی کو لدوانکانیان نیتوانیو لو ئاسمان بت خوارو، لو همان کاتدا گرنتی ئوش نیو گر لئاسمان بت خوارو چی وئدات.
ئوش سیر نیو گر بین لو تواوی ئو پرژ ئابوریانی وی گشپدانی گرتت بر بو گانکاری و دامزراندنی عراقک کو سقامگیری و ئاسایش دابین کات بو سرمایگوزاری، برو وی سختیکی پو زحمت دبتو لو دامزراندی پژکاندا، گر نتوانو ئاوگو لم سیستمی گندیدا نکات، یاخود بو شوازکی تر سرکوتوانو همان ئو پژانش تکو بو شوازکی تر لو گندی بکنو.
بیو ئاسان نیو بو شویکی یشیی تانی و گندی، حکومتی عراق و کوردستان بنبو بکرت، گر ئو حکومتانو بو پکاهاتی هز میلیشیاکانی ئیسلامی و تائیفی ونتوچتی و بنمایو بنبنکرن.

گرنگی خناسی.. ئحمد هولری

لدوای اپینی باشووری واتو، گلی ئم بتواوی پاسیڤ بوو. گلک تا دون تکشانی گوری دکرد و تاق پارچی وات بوو کو بو ادیو بزاوتی سیاسی تدا چالاک بوو. ئو چالاکیان گیشتو ئاستک کو شڤنیتی عرب بو هموو هزی خی لیدا بام نیتوانی بری پو بگرت و دواجار بو اپینکو و بدوایدا کووکی سای ۱۹۹۱ گیشتو ئنجامکی سرتایی و بدستهنانی پاراستنی نودوتی لو چوارچوی هی پاراستنی سی و شش و دواتریش دامزراندنی حکومت.

بام ئم خرشان و جویو لودا ئوق بوو و لو بزاوت کوت، چونکو بدستهنانی ئازادی بسترابووو بو نویستن و نفی کردنوی داگیرکر، نک دیاریکردنی ئوی ئم چیمان دوت و گرکمان بو زگاری چی بکین! بیو هم گل و هم جڤات لدوای زگاری بو هیچ هو و تقلایکی استقینو بو بجهنانی ئو کارانی کو دبوو بو بدستهنانی ژیانکی ئازاد و یکسان بیدن، کوتنو شی دسات و دابشکردنی کمگو کو دواجار شو و ماورانییکی گوری لکوتو. بیو هموو ئو گرفت و کش و ئاریشانی لو کاتو کوکو بوون، مرڤ و جڤاتی ئمی بادیک درگیر کردوو کو ئیدی لو باسی ناسنام دابداون و تنانت بو ئندازیک نام بوون زر کات پیان ناخش وک کورد گوزارشت لو خیان بکن.

درگیر بوون لگو ئو خم و گرفتان و ونبوون لو ناویدا تا ئو کاتیو کو مرڤی ئم دتو درو، ئوکات بو توندی برکوتنی دبت لگو ئوی ئو کیو؟ سر بو چ نتویکو؟ پناسی چیو؟ ئیدی دبت لو ی ناسنامکیو خی بناسین بدات. دروست هر یک لو ئم لم ناسنامیدا خی دبینتو،کو ناسنامکو بخی بنچینیکی ئنترپلژی و مژوویی و مالی و هیو. بم شویو ئو تاکو ناچارو ئو سیمبو بکاتو ئو مکیی کو بی دگتو، سرباری ئوی کو لو وانگی نستالژیو ناخودئاگا بی دگتو، لروی کو زرکات پرسی شوناسی کورد لو درو درووست دبتو. زر کاتیش ئو مژارو کو بو واتکمان نییو،

ئامان نیە، مژوویکی فێمیمان نیە، ئازاردەر و دڕندەکی کەمبوودی لە دەروونی مرۆڤی ئەمدا درووست دەکات.

بەنموونە مرۆڤکی ئەوروپی هەر لە منداڵیەوە لەنو هەندەکانی کیانەکەی خۆیدا ئاشنایەتی پەیدا دەکات. لەڕێی تیڤی و ڕۆژنامەو یاخود هەبژاردەی وەرزشی نیشتمانییەوە، یان گرووپی موزیکی نەتەوەیی، یاخود ئەو سیمبۆلەی بەدیاری لەجۆژنی لەدایکبوونی دا بە دەت. وەک منداڵی گەلەکی خاوەن کیانێکی فێمی، بە ترس و دڵەنگی دەنگی بڵندی دەکاتەوە و نیشانی دەدات و سروود و گۆرانی بە باڵادا دەچڕێت

بەڵام مرۆڤ و جڤاتی ئەمە بە هیچ لەم خەونانەی شاد نەبووە و بەبڕیارە لەم بوونانە و ئەم دەرەتانەی نیە ئەمانە بەدەست بهێنێ. چونکە نەتەوەی سەردەست هەموو شتێکی لە زەوت کردووە، تەنانەت شارکانی نەتەوەی سەردەست لەگەڵ شارکانی ئەمدا لە هەموو ڕوویکەوە جیاوازی هەیە و هی ئەوان پڕ لە کارگە و شوێنی ژیان، شارکانی ئەمش خامۆشن و سەرمایەیان تیا بەگڕ ناخرێ، ئەوە بە هەر چوار بەشەکە ڕاستە. بەڵێ ئیدی کاتی ئەوەیە لەنو ئەو دەخە لە نامۆیی و دڵشداماوی چ لە ناوخۆی وڵات و چ لە تاراوگەش هەوڵی خەناسیەکی چە بەرپا بکرێتەوە و سەرلەنوێ ئامانجەکان دیاری بکرێنەوە. چونکە ئەمە سێ دەیەیە لە هەموو بزاوتێکی پێویست و ڕاستەقینە دابڕاوین و وەستاوین.

دکتەریش بەرلەوەی چارسەر بە نەخۆش بنووسێ، خودی نەخۆشیەکە دەستنیشان دەکات. ڕاوچیش کاتێ دەچێ شکار، بیر لەوە دەکاتەوە، سیرەی تەواو لە نەچیرەکان بگرێ. کەواتە بە ناسین و دیاریکردنی تەواوی ئامانج، کەس بەدروستی و تەواوی بۆئاوات و هیواکانی ناگات.هەر لەم ڕوانگەیەوە بۆیەکا دەبینین نە ئەلەکسەندەری گەورە ونە جەنگیزخان، بە زانین و زانیاری لەمڕۆ هەزی تەواوی خەیان و هەروەها ئەو ناوچانەی داگیریان کردووە، هەرشیان نەکردووە. ئیدی هەرشکەر بیت یاخود هەرش بکراو، زاڵم بێت یان زوڵم لێکراو بیت، دەبێت خێت بناسیت و کە خێشت ناسی ئەوکات دەتوانیت بڕامبەرەکانت بناسیت.

لای ئەمە تاکی کورد نە پێناسەیەکی دروستی بە خۆی هەیە و نە توانیەیەتی بە داگیرکەر و دوژمنەکەی هەبێت، چونکە لە نەو بەشایدا ژیاوە و پەروەردە نەکراوە. مرۆڤ و جڤاتی ئەمە پێویستە هەستەوە و بە ناسینی خۆیی و دیموکراتیزەکردنی ژیارەکەی

تبکش. بە مژووی استقینی خی ئاشنا ببت. پند و وانە لە ابووردوو ورگر و بزانە بە ئو چارنووسی بسردا هاتوو. چونکە بە خناسی ئویدی ناسی نابت و تاکو ئویدی نناسیت ناتوانیت بە استی خت بناسی و سنوورکانی خت بناسیت و بیپارزیت، بە ئوانش ناتوانی ژیانکی ئازاد و دیموکراتیک بهنیتە ئاراوە.

ئحمد هولری

دوو مان کە مژوویکی گرنگ زیندوودکنو لە بیروریماندا!.. ئاس کمال

مانی نیشمانی سارا و خانقای میزرا ی مانـنوس "میران ئبراهام" گرنگن چونکە ئمە بە مژوویکی خکی شاری سلمانی ئاشنا دکا، کە تنیا نویک دوای ئو مژووە دین و شتکی وای لسر نازانین!

نزانینی زانیاری گشتی لە کوردستاندا لسر مژووی جولکانی سلمانی و شارکانی تری کوردستان بتایبت کە ئم خکە بشک لە مژووی کنی پکویی هزاران سای ئمبوون جگای غمکی قوە و تامانکی گوریە. میران لم مانـدا ئمە دخاتە بردم پرسیار لسر کلتوری مرڤایتی ئمە، کە چن ئم هموو ئازار و چارنوسی کچی بە کمی هاوشاریکانمان و مژوو و بیروریکانیان لە زینی کمگی کوردستاندا ساوتوە؟!

خانقای میرزاش پمان دە لە کوردستان مژووی خباتی مدنی و شنبیری و چپی سرتا و ناواستی سدی بیستیش مژوویکی گشی خککی بوە و ئم مژووی کوردستان تنیا داستانی جلالی و ملایی و شی بنماە و شخکان نبوە. میران لرشدا ئاشنامان دکا بە وتکی پشکوتنخوازانی مژوو، کە دتوانین شانازی پوە بکین و بە سرنجدانویکی خنگرانوە گش بم دیوی

مژوومان بدین، کە دەمکە کوتە ژێر داروپاردووی کلتوری دواکەوتوانەی دینی و دژە ڕۆشنبیری دەسەڵاتدارانی کوردستانەوە.

ئەم دوو ڕەمانە شایانی خوێندنەوەیە و گرنگە کە پارێزەر بەم شێوازە و ناوەڕۆکە لە ڕەمان و ئەدەب دا. پێویستە لە پارێزەر و سیستم و پڕۆگرامی خوێندندا ئەم مژوانە بخوێنرێت تاکو ژیانی ئاستەقینەی کەمەگە و ئازار و مێنەتکان و دیو پشکەوتنخوازەکانی مژووی خەڵکی ئازادیخوازی کوردستانمان نیشان بدات.

نرکە نرکی نیوشەو..1.. شیعری: ستیڤان شەمزینی

بەشی یەکەم

نیوشەو
ئەم شارە بەرگی تاریکیی پێشیوە
تەنیا خەم و قەڵەمکەم بەدارین
خەم و چرا چاوکزەکانی سەرشەقامەکان
خەم و ئەو کتێبانەی لە وەرین نزیکن
خەم و پشیلەی ماڵە دراوسێکەمان
خەم و ئەو دەستە حەبە
تەواونەبووەی سەر مێزەکەم
خەم و ئەو دارستانەی
چاوبازی لەگەڵ کشوماتی دەکا
خەم و وەسوەسەی
ئەو تابلۆ هەڵواسراوەی
دەیەوێت لە قەدی دیوارەکە
خەی بخاتە خوارەوە
خەم و فنجانێک قاوەی چاوەڕوان
خەم و باڵندەی خەیاڵم
کە لە ئاسمانی

ئەوینی تەدا باڵەفڕکەمانە

لە نیوەشەودا
گوێ بە ئەو دەنگانە دەگرم
لە ئازارکانمەوە هاژەیان دێت
بەشکەی ئەو سروودانە رادژەنم
لە سەنگەری عەشقێکی ناکامدا
چاویان پشکوت
چاوی پە رەندکی
ئەو موسافیرانە دەسەم
بەدەم گەرانی نیشتمانەوە
رەشتن و نەگەڵانەوە
شوێنەواری ئەو پە چەپڵانە دەسەمەوە
بە باخی هەستمدا تێپەڕین و
ئاوێیان نەداوە
ئەو فەلسەفەیە تەریق دەکەمەوە
خەشەویستی پە تەفسیر نەکرا
گوێ لە چرکە چرکی
کاتژمێرکەی تەنیشتم دەگرم
دەمەوێت پەم بێت چەند چرکە
لە عومرم لە بە تەیدا
بەفیڕ دەڕوات!؟

لە نیوەشەودا
زەر بیر دەکەمەوە
بیر لە نوح دەکەمەوە
بەچی خەی
کەشتیەکەی کون نەکرد
مرۆڤی تووشی ئەم رەژە رەشە کرد؟
بیر لە ئاسمان دەکەمەوە
چۆن توانیوێتی
دەی گەلێ ئەستێرە بەدەست بهێنێت
بە کەمێ زەماوەندی لەگەڵ کردوون؟
بیر لە ئادەم دەکەمەوە

کە فڕۆدرایە سەر زەوی
چۆن خۆی نەکوشت؟
بیر لە دیستۆیفیسکی دەکەمەوە
تۆناگەم قوماری خۆشدۆیست
یان نووسین؟
بیر لە بیابان دەکەمەوە
ئەو هەموو لەی
بە چاوی کام زەریا کەکردەتەوە؟
بیر لە قەسابێک دەکەمەوە
چۆن خوێن نەیگرتووە و
دەتوانێت پێبکەنێت؟
بیر لە خودا دەکەمەوە
سەر لە حیکمەتی
ئەو تەنهاییە تولانییەی دەرناکەم!
بیر لە خەم دەکەمەوە، ئا، خەم
چۆن ئەو هەموو تەمەنە ژیاوم
بە ناسینی تۆ؟
چۆنیش ئەو هەموو ساڵە بژیم
لە دووریی پاش ناسینی تۆ؟؟

لە نیوەشەودا
سەفەر دەکەم
بەرەو مەیخانەیەک
لە بناری خەیاڵدا
بەدەم سەمای زەرباوە
شەراب دەخەمەوە
کاتە دەزووی خەیاڵم دەپچڕێت
دەستەکانم بۆنی دارمۆیان لە دێت
لە نیوە شەودا
سەفەر دەکەم
بەرەو پەرستگەیەکی دەرینی میترایی
لەوێ زەردەشت و میترا دەبینم
پەکەوە دەست لەناو دەست
نەخشەی ڕەنگکردنی ژیان دەکەشن
ئەهریمەن لەولاوە لەیان تەکدەدا

لەرەو هاوار دەکەم
دەنگم پەیان ناگات
لە نیوەشەودا
سەفەر دەکەم
رووە ئەو شارەی دەم دەیخوازێت
پاساریەکی غەریب چاوساغمە
جار جار پرسەک
بە رێبوارانی سەر جادە دەکات
بە کەسانە پێچاوپێچکانی ترسدا دەبین
دەمباتە بەردەم ماڵێکی بەشەونم داپۆشراو
دەڵێت ئەمە ماڵی راستەقینەی تۆیە
دەچم رادەکێشم و لە هەستانەوەدا
سەرم لە بەردی ئەلحەد دەدا

لە نیوەشەودا
بەناو خەمدا پیاسە دەکەم
بەنەو ئەو غەمانەدا تێدەپەڕم
لەناو پێکەنینەکانمدا
خەیان حەشارداوە
گەچانێک لە بیرەوەریی
دەدەمە دەستی ئەم شەوە پانوپۆڕانە
تا بەناو داهاتوودا پێی بڕێن
قوم قوم ڤەدگا دەرخواردی
ئەو پەروانەیە دەدەم
لە مەم نائومێد بوو
خەی بە دەزوویەک تیشکەوە هەواسی
پەنجەرەکانی نیگەرانی
لەسەر خەم دادەخەم
ناهەمم دووپشکەی گومان
بەتە ژوورەوە
دەرگا لە خەونێک دەکەمەوە
تێیدا دەی پێشمکیم
لەسەر سینگی پەریە ژنێک بتوتەوە

لە نیوەشەودا گەوو دەگرم
شەە بە ئاسمانی سامان دەفرەشم
کاتەک ئەستەرەیەکی بزر
مانی خەی پە نادەزرەتەوە و
بیر لە ئینتیحار دەکاتەوە
شەە بە باخی ماەەکەمان دەفرەشم
کاتەک خونچە گوەەک
لەسەر سینگی دەنووەت
لەبەر سەرما رەق دەبەتەوە
شەە بە پەنووسەکەم دەفرەشم
ساتەک شەنگە ژنەک
وەک دەریا
بەرەو لام شەپەل دەدات و
ناتوانەت
وەنەی کەنارەک بنەخشەنەت
شەە بە خەم دەفرەشم
کاتەک پەریە ژنەک
بە وەنەی بروسکەیەک
بەدارم دەکاتەوە
منیش لەژەر
پەتەی گووماندا نووستووم

فرەشتن...(*).. شیعری پشکە ناکام

ئەمانەوە بتانفرەشین
بەەام بە کە..؟
کە بەگەن و "کەەوو"مان لە ئەکەە
کە ناپاکی و ئاشوب و خە خەریمان
لە ئەکەە..؟

کە سیسارکەی ڕەزالەت و زەلیلیمان
لە ئەکەن..؟
کە موسیبەت و نەگبەتی و خەفەتمان
لە ئەکەن..؟
کە میکرەبی داغانکەری جەستەمان
لە ئەکەن..؟
کە دز و چەتە و شەلاتیەکانمان
لە ئەکەن..؟
کە گەمژە و مەشک پووت و گەلحەکانمان
لە ئەکەن..؟
ئەمانەوە بتانفرەشین
بەڕام بە کە..؟
کە ساختەچی و بە ئابەوو و دەمامک کراوەکانمان
لە ئەکەن..؟
کە مەرووی زەهراویمان
لە ئەکەن..؟
کە ئاشوبگەرانی نیشتمانمان
لە ئەکەن..؟
کە ئابەویەکمان لە ئەکەن
کە بە ئابەوویی شەرمەزار کردبە..؟
ئەتانفرەشین…بەڕام بە کە..؟
سەگی پاسەوان نین
تا نرخەکتان هەبە
مەو ماتەک نین
بەرهەمتان هەبە..
نەعلەک نین لەپە بکرەن
بووکە شووشەیەک نین
دەی مناڵەکی پە خەشکرە
کە بە بەلاش ئەتانکەن
…..کە ؟
ئەتانفرەشین
بەڕام کەس ناتانکەن..
خەرتان ئەگا ، بەن..
لە کەمان ببنەوە..بەن
نامانەوەن
کەسیش ناتانکەن
……

(*) سوود ل□ د□ق□کی"احمد مطر" و□رگیراو□..
""""""""""""""""""""""""""""""""""„

ل□ ک□رکوک فیلمی دیک□م□نتاری " فرم□سکی ج□لاد" نمایش د□کر□ت

ل□ژ□ر دروشمی (ب□□□ ب□ ه□□و□شاندن□و□ی سزای ل□ س□دار□ دان)
نمایشی فیلمی دیک□م□نتاری " فرم□سکی ج□لاد" نمایش د□کر□ت
ل□ ب□رواری ٢٠٢٤\٦\١٣ ژمار□ی□ک □□کخراو دژی سزای ل□س□دار□ دان ه□□د□ستین ب□ :

• نمایشکردنی فیلمی دیک□م□نتاری " فرم□سکی ج□لاد " ک□ ل□ د□ره□نانی لیث عبدالامیر□ .ل□ و□اتی میسر تومارکراوه.

• قس□وباس□ک ل□ژ□ر ناوی "سزای ل□س□دار□ دان □اگرن" ل□لای□ن چالاکوانی م□د□نی (سمیر نوری)

• گفتوگ□ و پرسیار و و□□امی ئاماد□بوان.

ئ□م چالاکی□ ل□لای□ن ئ□م □□کخراوان□و□ ئ□نجامدراو□

1- □یکخراوی ه□□و□شان□و□ی سزای ل□س□دار□دان ل□ ع□راق

2- ه□□م□تی ژیان ب□ ه□□و□شاندن□و□ی ب□یاری ل□ س□دار□دان ل□ کوردستان

3- کوردستان ب□ جین□ساید

ب□روار و کات : □□ژی پ□نج ش□مم□ ، ٢٠٢٤\٦\١٣ ، کاتژم□ر ١٠:٠٠ د□ی ب□یانی

شو□ن : پ□یمانگای عیلم

ناونیشان : ک□رکوک ئیسکان، پشت مزگ□وتی ش□هیدان

هاتن ب□ ه□موان□

بەرخەدان.. شیعری نەوشیروان ئازاد

لەسەردەمی بەرخەدان و یاخی بوندا…
لەژانی تەکەشان و ،
سەری بەرزی پێ شکەدا ..
تەپەکەو گرد ،
دەندو چیا
هەم ساتر و پەناگەبو
هەم لانەبوو …
هەڵە و بازی تەدا ئەژیا
…
کەچی ئەستا کەسەردەمی سەری شەو و ،
زەبونیە…
چیاکان مان .
نەسەنگەرەو نەحەشارگە…
زەرد هەڵگەڕاو..
تەیدا نەماوە..
ژیانگە…

نەوشیروان ئازاد
9/6/2024
سلێمانی